

Çocuklara Yönelik Cinsel Sömürü ve Biçimleri

Sexual Exploitation of Children and Its Forms

Uz.Psk. Harika YÜCEL,^a
Dr. Kültegin ÖGEL^a

^aYeniden Sağlık ve Eğitim Derneği,
İSTANBUL

Yazışma Adresi/Correspondence:
Dr. Kültegin ÖGEL
Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği,
İSTANBUL
k@yeniden.org.tr

ÖZET Çocuklara yönelik cinsel sömürü, geleneksel biçimleriyle olduğu kadar yeni birtakım biçimlerle de sürmekte olan bir olgudur. Bu sömürünün biçimleri şöyle sıralanabilir: Çocuk fuhuşu, çocuk pornografisi, çocuk satışı, çocuklarla cinsellik amaçlı turizm, çocuk ticareti, erken evlilikler ya da zorla evlendirmeler. Erken evlilikler, geleneksel birtakım uygulamalar olarak görüldüğü için çoğu zaman cinsel bir sömürü biçimi gibi algılanmamaktadır, ancak bu gerçeği yansıtmamaktadır. Çocuk pornografisi ise, gelişen teknolojiler ve dünya çapındaki paylaşım ağları aracılığıyla en yaygınlaşan cinsel sömürü biçimlerinden biri haline gelmektedir. Tüm bu sömürü biçimleri çocuklar üzerinde ciddi fiziksel ve psikolojik etkiler yaratmakta, çocukların hayatını tehdit etmektedir. Bu nedenle, bu sömürünün çeşitli biçimlerini ve risk faktörlerini tanımak, önleme hizmetlerini planlamak açısından oldukça önemlidir. Bunun kadar, mağdur çocuklara yönelik destek sistemlerini harekete geçirmek ve güçlendirmek de çok gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ticari cinsel sömürü, Türkiye, psikolojik etkiler, önleme

ABSTRACT Commercial sexual exploitation of children, both its traditional forms and new forms, is a continuing social phenomenon. Various forms of this exploitation can be listed as follows: Child prostitution, child pornography, sales of the children, child sex tourism, child trafficking, early marriages or forced marriages. Early marriages are not generally perceived as a form of sexual exploitation since they are accepted as traditional practices; however this viewpoint does not correspond to the fact. As for child pornography, it has become one of the most common forms of the sexual exploitation recently due to developing technologies and world wide sharing networks. All these forms of sexual exploitation cause serious physical and psychological impacts and threaten the life of children. Therefore, to recognize various forms of this exploitation is very important in order to plan the prevention services. Besides, activating and strengthening the support systems for the victimized children are required.

Key Words: Child, commercial sexual exploitation, Turkey, psychological impacts, prevention

Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci 2008, 4(6):6-11

Çocuklara yönelik cinsel sömürü, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de son yıllarda sıklıkla gündeme gelen bir olgudur. Bunun nedenlerine göz atıldığında birkaç başlık altında toplandığı görülebilir. İlki, çocukların yaşamda kalması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi konusunda somut ilerlemeler olsa da, halen kötü koşulların sonlandırılmadığıdır. Hatta, pek çok nedenle varolan kazanımlar da tehlike altındadır. UNICEF’in 2005 ve 2006 raporlarına göre savaşlar, soykırımlar, silahlı çatışmalar ve gelir dağılımı adaletsizliğinin daha da büyüyerek yoksulluğun artması bunda en büyük etkidir.^{1,2} Uluslararası Çalışma Örgütü’nün

(ILO) bildirdiğine göre, çocuk yoksulluğu refah seviyesi yüksek ülkelerde de önemli ölçüde artmaktadır. Bu etkenler, çocukların istismar ve şiddete maruz kalma olasılığını ciddi bir biçimde arttırmaktadır. Savaş ortamında yaşayan ve maddi olanaklardan yoksun kalmış çocuklar, kaçırlma, alınıp satılma ve cinsel sömürü gibi durumlara maruz kalabilmektedir.³

Pek çok ülkede halen yaygın olan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kız çocuklar daha da risk altındadır.^{1,4} Dünyanın pek çok yerinde erkek çocuklar kız çocuklara göre daha fazla fiziksel şiddet görmekte, kız çocuklar ise öldürülme, cinsel taciz, fahişeliğe zorlanma ve beslenme ya da eğitim konusunda ihmal edilme riskleri ile karşı karşıya kalmaktadır. ILO'nun raporuna göre her yıl bir milyonun üzerinde çocuk kaçırmakta ya da alınıp satılmakta; çoğunluğu kızlardan oluşan iki milyon çocuk da ticari cinsel sömürü endüstrisine dahil edilerek sömürülmektedir.³

Bir diğer önemli konu ise; Küreselleşme olgusu ve yeni teknolojilerin hızla yayılması sonucunda çocuklara yönelik sömürünün yeni biçimleri oluşmakta, örneğin bilişim teknolojilerindeki ilerleme ile çocuk pornografinin üretimi, satışı ve paylaşımı kolaylaşmaktadır. Ayrıca, özellikle refah seviyesi daha yüksek ülkelerde yaşayan pedofiller, dünyanın yoksul bölgelerine çok ucuz imkanlarla ve vizesiz gidebilmekte ve çocukları sömürmektedir. İsteddiği materyale internet üzerinde kolayca ulaşabilmekte, gelişen ve ucuzlayan dijital teknolojilerle bu tür materyalleri kendisi de üretebilmekte, çocuklarla ve diğer pedofillerle internet üzerinden bağlantı kurabilmektedir. Bu "olanaklar"dan yararlanan ve çocukları sömüren kişilerin yalnızca pedofillerle sınırlı olmadığı açıktır.⁵

ÇOCUKLARA YÖNELİK CİNSEL SÖMÜRÜ VE TÜRLERİ

Çocuklara yönelik cinsel sömürüyle mücadele etme amacıyla kurulan Uluslararası ECPAT'ın tanımında, çocuklara yönelik cinsel sömürü kavramı, 18 yaşın altında bulunan bir çocuğun bir yetişkin tarafından aynı veya nakdi herhangi bir kazanç karşılığında cinsel istismara maruz bırakıldığı duruma gönderme yapar. İstismarı doğrudan gerçekleştiren kişi kadar aracılık eden üçüncü kişi ve kişiler de bu sömürünün failleridir. Bu failler, sömürü ağını yönlendiren kişiler olabileceği gibi bu istismara göz yuman ya da bunu planlayan anne-baba ya da çocuğun diğer yakınları da olabilir. Çocuklara yönelik ticari cinsel sömürü fuhuş, pornografi ve cinsel amaçlı çocuk ticaretini kapsamakta; bunun içine çocuklarla cinsellik amaçlı turizm, çocuk evlilikleri/ zorla evlilikler de alınmaktadır.⁶

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 1999'da oluşturduğu *Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimleriyle Başedebilmek İçin İvedi Eylem Planı*'nda çocuklara yönelik ticari cinsel sömürü, çocuk işçiliğinin en acımasız ve insanlık dışı türlerinin başında sayılmaktadır.⁷ Bu plan, ticari cinsel sömürüyü tanımlama ve buna acil olarak dikkat çekme yönünde önemli bir adımdır, ancak bu sömürünün çocuk işçiliği kavramında değerlendirilmesi pek uygun görünmemektedir. Çocuklara yönelik cinsel sömürü, "işçilik" kavramının atıfta bulunduğu "çalışmak" ve "emek" gibi süreçleri kapsamaz.⁵

ÇOCUK SATIŞI

Çocuk Fahişeliği, Pornografisi ve Satışı ile İlgili Çocuk Hakları Sözleşmesine Ek Protokol'deki tanıma göre çocuk satışı, "çocuğun bir kişi ya da grup tarafından, maddi ya da başka bir yarar karşılığı bir başkasına verildiği herhangi bir fiil ya da işlem anlamına gelir".⁸ Belli bir işte çalıştırmak, ticari cinsel sömürü sektörüne dahil etmek ya da kendi cinsel amaçları için bir karşılık ödenerek çocuğun alınıp verilmesi gibi durumlar, bu kapsamda ele alınır. Bu bağlamda, çocuk yetişkinlerin "sahip olduğu" bir nesne olarak görülmektedir. Çocuklar bazen "evlat edinme" kisvesi altında veya "evlendirme" yoluyla böyle bir sömürüye maruz kalabilmektedirler.

ÇOCUK FUHUŞU

Çocuk fuhuşu "çocuğun maddi ya da başka bir yarar karşılığı cinsel etkinliklerde kullanılması anlamına gelir".⁸ Çocuklar çoğunlukla bu işi yöneten ya da denetleyen bir aracı kişi tarafından kontrol altında tutulur. Bazı durumlarda, çocuklar bir sektörün içine dahil olmadan para, yiyecek, giyecek, lüks tüketim maddeleri veya kalacak yer gibi karşılıklarla bir yetişkinle cinsel ilişki kurabilmektedir. Bu eylem, çocuğun "rıza"ısıyla gerçekleşmiş görünebilir, ancak bir çocuk sözkonusu olduğunda "rıza"dan bahsedilemez. Bu nedenle, çocuk fuhuşundan bahsedilse bile "çocuk fahişe" ya da çocuk seks işçisi" kavramlarını kullanmak uygun değildir. Bu kavramlar, çocuğun bir seçim yaparak bu tür eylemlerde bulunduğunu düşündürmektedir.⁹ Fuhuş sektörüne dahil edilerek sömürülen çocuklara yönelik toplumsal tutumlar oldukça olumsuzdur, örneğin barlarda çalışan ya da otostop çekerek sömürüye uğrayan ergen yaştaki çocuklar –özellikle de kız çocukları- ahlaksız olarak görülmekte ve diğer şiddet biçimlerine de maruz kalmaktadırlar.¹⁰

ÇOCUK PORNOGRAFİSİ

Çocuk pornografisi, "hangi yoldan olursa olsun, belirleyici özelliği cinsel amaçlı bir betimleme olmak üzere,

çocuğu gerçek fiille ya da benzeştirme yoluyla cinsel etkinlik içinde gösterme ya da çocuğun cinsel organlarını herhangi bir biçimde teşhir anlamına gelir".⁸ Bu tanıma göre, çocuk pornografisi yalnızca gerçek bir çocuğun gösterildiği değil, çocuk imgesini kullanarak üretilmiş materyalleri de kapsar. Aynı zamanda, bir çocuğun cinsel bir eylem içinde gösterilmediği ancak cinsel organlarının teşhir edildiği materyaller de pornografi kapsamında ele alınır. Bir çocuğun cinsel organlarının teşhir edilmesinde, mahremiyetine yönelik bir saldırı sözkonusudur. Aynı zamanda, bu tür materyallerin pedofiller için cinsel uyarıcı olarak işlev gördüğü, bunun sonucunda da bir çocukla gerçek bir temas içerecek şekilde istismar ilişkisi kurma riskinin arttığı bildirilmektedir.¹¹

Hangi materyallerin çocuk pornografisi içine dahil edileceği ya da hangi materyallerin suç olarak ele alınacağı konusunda oldukça uzun tartışmalar sözkonusudur; örneğin gerçek bir çocuğun olmadığı, grafik yoluyla üretilmiş materyalleri edinmenin suç kapsamında görülmemesi gerektiği yönünde görüşler vardır. Ancak, çocukları cinsel etkinlik içinde gösteren imgelerin çocukları kandırmak ve bu tür eylemleri normalize etmek amacıyla kullanıldığı belirtilmektedir.¹²

İnternet kullanan pek çok çocuk ve ergen, kolaylıkla pornografik sitelere maruz kalabilmektedir. Aynı zamanda bu sitelerde ve diğer sohbet kanallarında yetişkinlerin cinsel teklifleriyle karşılaşma olasılıkları da yüksektir. Pornografi içeren bir site olduğu açıkça fark edilmeyen pek çok sitede çeşitli yollar kullanılarak çocuklardan kişisel ve özel bilgileri istenebilmektedir. Pek çok sohbet sitesinde karşılıklı fotoğraf alış-verişleri yapmakta, cep telefonlarının kameralarıyla çekilen fotoğraflar internet ortamına aktarılabilir. Bunun yanı sıra, merak ve yeni deneyimlere atılma isteği artmış, yakınlık ve ilişki ihtiyacı içindeki ergenler, sohbet sitelerinde tanıştıkları kişilerle telefonla veya yüz yüze görüşmeye karar verebilmektedir.

ÇOCUKLARLA CİNSELLİK AMAÇLI TURİZM

Çocuklarla cinsellik amaçlı turizm, "Bir yerden başka bir yere giden ve orada çocuklarla cinsel eylemlerde bulunan bir yetişkinin gerçekleştirdiği ticari cinsel sömürüdür".⁹ Özellikle refah seviyesi yüksek ülkelerde yaşayan, çoğunluğu erkek olmak üzere pek çok kişi çocuklarla cinsel ilişki yaşamak amacıyla başka ülkelere gidebilmektedir. Bazı durumlarda, kişiler böyle bir nedenle o ülkede bulunmasa bile, kendi yaşadığı ülkedeki toplumsal değerlendirmelerin yükünden kurtularak, gittiği ül-

kede çocuklarla cinsel sömürü içeren ilişkiler yaşayabilmektedir. Bu ikinci gruptaki kişiler "durumsal istismarcı" olarak adlandırılmaktadır.⁹

ÇOCUK TİCARETİ

Cinsel amaçlı çocuk ticareti *Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'de* şöyle tanımlanmaktadır: "Tehdit, kuvvet kullanımı, zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma veya kişinin çaresizliğinden yararlanma içermese bile sömürü amacıyla bir çocuğun zorla çalıştırılması, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması insan ticareti olarak görülmelidir".¹³ Pek çok çocuk ticari cinsel sömürü sektöründe çalıştırılmak üzere zorla veya kandırma yolu ile bir ülkeden diğerine götürülmekte, dilini hiç bilmediği bir ülkede çaresiz bir şekilde bu sömürüye maruz kalmaktadır.⁹

Türkiye, insan ticareti ve kaçakçılığı için hem bir hedef ülke hem de Batı ülkelerine geçmeyi amaçlayan kişiler için bir transit ülkedir. Uluslararası Göç Örgütü'nün 2007 yılında doğrudan ilgilendiği mağdur sayısı 118'dir, ancak insan ticaretinin Türkiye'deki boyutları ulaşılan mağdur sayısından çok daha fazladır. Verilere göre, mağdurların 113'ü kadındır ve çok büyük bir kısmı 18-24 yaşlarındadır. 2007 yılında 14-17 yaş arasında dört mağdura da ulaşılmıştır. Bu kişilerin 101'i cinsel istismar, 15'i zorla çalıştırma ve 2'si de tüm bu istismar biçimlerine maruz kalmıştır. Mağdurların belirlendiği şehirlere bakıldığında İstanbul başı çekmekte, ardından Antalya ve İzmir gelmektedir.¹⁴

ÇOCUK EVLİLİKLERİ VE ZORLA EVLENDİRME

Çocuk evlilikleri veya erken evlilikler, 18 yaşından küçük çocuk ve ergenlerin evlendirilerek, diğer tarafların bu oluşan birlikten nüfuz kazandığı veya herhangi bir yarar sağladığı durumları içerir. Bir çocuk para, eşya veya herhangi bir şey karşılığında cinsel amaçlarla alındığında veya kullanıldığında, bu ticari cinsel sömürünün bir biçimi olarak görülür. Bu evliliklerde, aile bir yarar sağlamak için çocuğu evlendirmektedir. Zorla evlendirme ise, "bir erkek veya kız çocuğunun evlilik için zorlandığı, ayartıldığı, ikna edildiği veya kandırıldığı herhangi bir durumdur".⁹ Birçok çocuk, kaçırma yoluyla evlendirilmekte, özellikle kız çocuklar kaçırılma sonucu maruz kaldıkları cinsel istismar nedeniyle toplumsal bir baskıya maruz kalmamak için evlenmekte/evlendirilmektedir. Bu, cinsel istismarın

meşrulaştırılması anlamına gelmektedir. Bu durumda çocuklar, ömür boyu istismara maruz kalma tehdidiyle baş başa kalmaktadır.

Erken evlilikler, toplumda çoğu zaman bir cinsel sömürü olarak görülmemektedir. Türkiye’de yapılan durum analizi çalışmasında, pek çok farklı kişiye çocukların para ya da başka bir şey karşılığı evlendirilmesinin ticari cinsel sömürü olup olmadığı sorulmuş ve bu konuda farklı görüşler öne çıkmıştır. Bu evlilikler, hemen hiç kimse tarafından onaylanmamakta, çocuklar için ciddi riskleri beraberinde getirdiği kabul edilmekte ancak pek çok kişi bu evlilikleri ticari cinsel sömürü olarak görmediğini belirtmektedir. Evlilik, meşru bir alan olarak görüldüğü ve erken yaşta evlilikler geleneksel yapıyla bağlantılı olduğu için, bir istismar ya da sömürü gibi ele alınmamaktadır.¹⁵

TÜRKİYE’DE ÇOCUKLARA YÖNELİK TİCARİ CİNSEL SÖMÜRÜNÜN DURUMU

Türkiye’de yapılan bir durum analizi araştırmasında, son yıllarda çocuklara yönelik ticari cinsel sömürünün görünürliğünde bir artış olduğu, fuhuşa itilen çocuk ve ergenlerle daha fazla karşılaşıldığı, çocuk pornografisi içeren materyallerin edinilmesi ve izlenmesi konusunda hızlı bir artış eğilimi olduğu bildirilmektedir. Çocukların ticari cinsel sömürüye maruz kalmalarına yol açan başlıca faktörler sıralandığında, çoğunlukla mağdurun özelliklerine ve içinde bulunduğu koşullara odaklanılmaktadır. Bunlar, aile içi problemler, aile içi şiddet, göçle bağlantılı zor yaşam koşulları, çocukların cinsel istismarı, çocukların evden kaçması ve sokakta yaşamasıdır. Bunun yanı sıra, riskli gruptaki çocuk ve ailelerine yönelik etkisiz koruma mekanizmaları ve bu konularda kamu seferberliğinin eksikliği gibi nedenler de sıralanmaktadır. Bu sömürüyü kolaylaştıran etkenler sıralanırken, daha çok mağdurun özellikleri açısından bir değerlendirme yapılmakta, çocukları sömüren kişiler bağlamında ise pek bir açıklama yapılmamaktadır.¹⁵ Küntay ve Erginsoy’un cinsel sömürü mağduru kız çocuklarla yaptığı çalışmada da benzer risk faktörlerinin etkisinden bahsedilmektedir.¹⁶ En belirgin risk etmeni, alenin koruyucu işlevinin eksik olmasıdır. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, “namus” kavramı ve erken yaşta evlendirmeler nedeniyle kız çocuklar her zaman daha fazla risk altındadır.

Cinsel sömürü mağduru çocuklar denilince akla ilk gelen sokakta yaşayan çocuklar olmaktadır. Sokakta yaşayan çocuklar arasında en görünür olanlar, erkek çocuklardır. Oysa sokakta yaşayan pek çok kız çocuğu

vardır. Daha az görülmelerinin nedeni, geceyi sokakta değil, sömürü amacıyla gittikleri/götürüldükleri belli kapalı mekanlarda geçirmeleri olabilir. Bu durumda da kız çocuklar, tamamen sömürü koşulları içerisinde yaşamakta ve toplumsal ilişkilene olanaklarından yoksun durumda bulunmaktadır.

Dünyadaki pek çok çalışma incelendiğinde, aile içinde yaşanan istismarın sokağa kaçma nedenlerinden biri olduğuna işaret edilmektedir.¹⁷⁻¹⁹ Türkiye’de yapılan araştırmalarda da benzer bulgularla karşılaşılmaktadır. İstanbul’da çoğu erkek olmak üzere sokakta yaşayan ergenlerle yapılan bir çalışmada, ergenlerin yaşam boyu maruz kaldığı cinsel istismar öyküleri incelenmiştir. Buna göre %30.4’ünün cinsel tacize, %10.8’inin ise tecavüze uğradığı saptanmıştır. Cinsel taciz ve tecavüze uğrama riski kızlarda erkeklere göre oldukça fazladır; kızların %66.7’si tecavüze uğradığını bildirmektedir. Cinsel istismarın %12.1’i aile üyelerinden biri tarafından, %26.5’i ise aile dışından biri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya katılan kızların çoğunun cinsel sömürü öyküsü bulunmaktadır. Kız çocukları ve sömürüye uğradığını belirten az sayıdaki erkek çocuklar, para veya başka bir şey karşılığı yetişkinlerle kurdukları cinsle ilişkileri sömürü olarak algılamamakta ve cinsel istismar olarak bildirmemektedir. Para karşılığı cinsel ilişkide bulunup bulunmadıkları sorulduğunda kız çocuklarının yarısı evet cevabını vermektedir, erkeklerde ise bu oran %14.1’dir. Kızların %65’i, erkeklerin ise %48.6’sı rast gele cinsel ilişkide bulunmaktadır.²⁰

Türkiye’deki sosyal destek mekanizmalarının çocukları tam anlamıyla korumak için yeterli olmadığı görülmektedir. Zor koşullardaki aileler fiziksel, ekonomik ve psiko-sosyal desteklerden mahrum bir şekilde yaşamını sürdürmekte, aile içi şiddet ve çocuk istismarını önlemeyi amaçlayan çalışmalar yetersiz kalmaktadır. Bu tür yaşantılar çoğunlukla aile sistemini koruma amacıyla gizli kalmakta ve müdahale edilmemektedir. Aile içi istismar yaşantıları, çocukların riskli davranışlarda bulunmasının önünü açmakta, onları sokağa yöneltebilmektedir. Çocuklar sokağa kaçtığı da, onlara yerinde destek sunan mekanizmalar sınırlıdır. Ticari cinsel sömürüye maruz kalan çocuklar için destek hizmetleri Türkiye çapına yayılmamıştır.¹⁵

CİNSEL SÖMÜRÜNÜN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Herhangi bir cinsel istismar yaşantısına maruz kalan çocuklar oldukça zorlayıcı bir psikolojik sürecin içerisine

girmekte ve yoğun sıkıntılar yaşamaktadır. Böyle bir sömürü, kişinin bireysel bütünlüğüne, can güvenliğine, 'özne'liğine bir saldırdır. Sömürü mağduru çocukların çoğu zaman bu sömürüyü durdurmak için destek alabilecekleri kimseleri olmamaktadır. Anne babası tarafından başka birine verilmiş, evlendirilmiş ya da cinsel sömürünün içine itilmiş çocukların güvenecekleri kimse kalmamış gibidir. Bu olayı birisine anlatmak oldukça zor olduğu gibi; pek çok zaman bunun dava sürecine taşınması hiç mümkün olmaz. Bir istismar olayı dava sürecine taşındığında, bu bile kendi başına oldukça yoğun psikolojik zorluklara yol açmaktadır. Çocuk, yoğun korkular içinde, çaresizlik ve güçsüzlük hisleriyle baş etmeye çalışan bir konumdadır. Kendini çaresiz ve güçsüz hisseder, suçluluk, utanç, kirli ve değersiz olma inançları geliştirebilir. Bunun yanı sıra, çocukların cinsellikle travmatik ve şiddet içeren bir şekilde karşılaşmaları, cinsellikle ilgili tutumlarını da etkileyecektir.²¹ Toplumsal etiketleme süreçleri, bu etkileri daha da yoğunlaştırır. 'Kirlenme', istismara ilişkin toplumsal bakışta oldukça ciddi bir sosyal damgalamadır ve mağdura bir kez daha ve yaşam boyu sürecek bir mağduriyet getirmektedir. Kendisine bu kirlenmeden kurtulma yolu olarak şiddet eyleminde bulunan kişiyle evlendirmeyi öneren, çoğu zaman dayatabilen bir toplumsal sürece bazı durumlarda hukuki süreç de yasalarıyla katıldığında durum daha da vahimleşmektedir.

SONUÇ YERİNE

Ticari cinsel sömürünün çok boyutlu bir olgu olduğu ve çeşitli biçimleri olduğu unutulmamalıdır. Çocuk yaşta ve erken evlendirmeleri geleneksel uygulamalar içinde ele alıp, çocuk fuhuşu ve pornografisi gibi daha belirli sömürü biçimlerine odaklanmak yerine, bu sömürünün tüm biçimlerini ortadan kaldırmak üzere çalışmak önemlidir. Birtakım koruyucu ve önleyici çalışmalar planlarken, mağdurların korunması ve desteklenmesine yönelik hizmetlerin artırılması, büyük bir gereklilik olarak önümüzde durmaktadır.

Bu tür bir sömürüye maruz kalan çocukların korunması ve toplumsal etiketlemenin azaltılması yönünde çalışmalar yürütülmelidir. Özellikle de, risk altındaki çocuk ve ailelerine yönelik psikososyal destek sağlamak önemlidir. Çocuklarla en çok karşılaşan tıp personeli ve öğretmenlerin cinsel istismar konusunda bilgilencmeleri ve mağdur çocukları tespit ederek destek sağlamaları elzemdir.

Bu sömürü biçimleri hakkında toplumda farkındalık yaratmak, bu konularda seminerler düzenlemek gerekir. Toplumsal cinsiyete duyarlı uygulamaların geliştirilmesi ve cinsiyet ayrımcılığının önüne geçilmesi, yine oldukça önemli bir konudur. Ayrıca cinsel sömürü hakkında yapılacak farkındalık geliştirme çalışmaları, sömürüyü gerçekleştiren kişilerin davranış ve tutumlarını değiştirmeyi de amaçlamalıdır.

KAYNAKLAR

1. UNICEF. The State of the World's Children 2005 - Childhood Under Threat. UNICEF; 2005. Erişim tarihi: 21 Ocak 2008: <http://www.unicef.org/sowc05/english/sowc05.pdf>.
2. UNICEF. The State of the World's Children 2006 - Excluded and Invisible. UNICEF; 2006. Erişim tarihi: 21 Ocak 2008: http://www.unicef.org/sowc06/pdfs/sowc06_fullreport.pdf
3. ILO. A Future Without Child Labour: Global report under the follow-up to the ILO declaration on Fundamental Principles and Rights at Work. Cenevre: ILO; 2002.
4. UNICEF. The State Of The World's Children 2008 - Child Survival: Where we stand. UNICEF; 2008. Erişim tarihi: 25 Ocak 2008 indirildi: <http://www.unicef.org/sowc08/docs/sowc08.pdf>
5. Yücel H. Çocuklara yönelik cinsel sömürü ve çocuk pornografisi. Birikim 2005;196:107-12.
6. Subgroup Against the Sexual Exploitation of Children of NGO Group for the Convention on Rights of the Child. Semantics or Substance. Towards a shared understanding of terminology referring to the sexual exploitation of children. ECPAT International; 2005.
7. ILO. 182 Nolu Sözleşme Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi. Cenevre: ILO; 1999. Erişim tarihi: 10 Ocak 2008: <http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/sozlesme/soz182.htm>
8. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol (2000). Erişim tarihi: 10 Ocak 2008: <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhak/pdf01/161-170.pdf>
9. ECPAT International. Question&Answer About The Commercial Sexual Exploitation of Children: An Information Booklet by ECPAT. ECPAT International, Bangkok. ECPAT International; 2006.
10. CETAD. Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi: Bilgilendirme Dosyası 8 - "Seks Ticareti" 2007. Kuntay E, Çokar, M, eds. Erişim tarihi: 10 Ocak 2008: http://www.cetad.org.tr/doc/bilgilendirme_dosyasi_1.pdf
11. Williams KS. Child pornography law: does it protect children? J Soc Welfare Fam Law 2004;26:245-61.
12. Bower DW. Holding virtual child pornography creators liable by judicial redress: an alternative approach to overcoming the obstacles presented in Ashcroft v. Free speech coalition. BYU Journal of Public Law 2002; 19:235-60.
13. Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol. 2001. Erişim tarihi: 10 Ocak 2008: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804.html>
14. IOM Türkiye 2007 istatistikleri: 28 Aralık 2007 tarihine kadar belirlenmiş ve yardım edilmiş insan ticareti mağdurları. 2008. Erişim tarihi: 20 Ocak 2008: <http://www.countertrafficking.org/tr/2007.html>

15. Yücel H, Ögel K, Karatay A. Türkiye'de Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürüye Dair Durum Analizi: İstanbul ve Diyarbakır. İstanbul: ECPAT International ve Yeniden Sağlık ve Eğitim Derneği; 2006. www.yeniden.org.tr/dokuman/ecpat%20turkish_report.pdf
16. Kuntay E, Erginsoy G. İstanbul'da 18 Yaşından Küçük Ticari Seks İşçisi Kız Çocuklar. İstanbul: Bağlam; 2005.
17. McCormack A, Janus M, Burgess AW. Runaway youths and sexual victimization: gender differences in an adolescent runaway population. *Child Abuse Negl* 1986;10: 387-95.
18. Rotheram-Borus MJ, Mahler KA, Koopman C, Langabeer K. Sexual abuse history and associated multiple risk behavior in adolescent runaways. *Am J Orthopsychiatry* 1996; 66: 390-400.
19. Yates GL, Mackenzie R, Pennbridge J, Cohen E. A risk profile comparison of runaway and non-runaway youth. *Am J Public Health* 1988; 78: 820-1.
20. Ögel, K, Yücel H, Aksoy A. İstanbul'da sokakta yaşayan çocukların özellikleri. İstanbul: Yeniden Bilimsel Araştırma Raporları; 2004.
21. Finkelhor D, Browne A. The traumatic impact of child sexual abuse: a conceptualization. *Am J Orthopsychiatry* 1985;55:530-41.